

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 6.05052 Міжнародні економічні відносини

за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

на тему: **Міжнародна конкурентоспроможність підприємства
галузі машинобудування (на прикладі ПрАТ «Одеський
машинобудівний завод»)**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43

Пендраківська Світлана Станіславівна

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор кафедри МЕВ

Козак Юрій Георгійович

/підпис/

ОДЕСА – 2020

АНОТАЦІЯ

Пендраківська Світлана Станіславівна, «Міжнародна конкурентоспроможність підприємства галузі машинобудування (на прикладі ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»»).

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.05052 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка», - Одеський національний економічний університет - м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» та процес її підвищення.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти ефективності міжнародною конкурентоспроможності підприємства, визначається фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність та шляхи її підвищення.

Проаналізовано сучасний стан міжнародної конкурентоспроможності на ПрАТ «Одеський машинобудівний завод». Проведено PEST-аналіз та SWOT-аналіз. Визначено фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність ПрАТ «Одеський машинобудівний завод». Проаналізовано сучасний стан міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»

Запропоновано шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод».

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, конкурентоспроможність, міжнародна конкурентоспроможність, підвищення міжнародної конкурентоспроможності, галузь машинобудування, фактори міжнародної конкурентоспроможності, ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»

ANNOTATION

Pendrakivskaya Svitlana Stanislavovna, «International competitiveness of the enterprise of the branch of mechanical engineering (on the example of « Odessa machine-building plant »).

Qualifying work for a Bachelor's Degree in a specialty 6.05052 «International Economic Relations» under the International Economics Education Program, Odessa National University of Economics, - Odessa, 2020.

Bachelor's qualification work consists of three sections. The object of the research is the international competitiveness of "Odessa Machine Building Plant" and the process of its enhancement.

The theoretical aspects of the effectiveness of international competitiveness of the enterprise are considered in the paper, the factors influencing the international competitiveness and ways of its improvement are determined.

The current state of international competitiveness at "Odessa Machine Building Plant" is analyzed. PEST analysis and SWOT analysis were performed. The factors affecting the international competitiveness of "Odessa Machine Building Plant" are determined. The current state of international competitiveness of PJSC "Odessa Machine Building Plant" is analyzed

The ways of increasing the international competitiveness of "Odessa Machine Building Plant" are proposed.

Keywords: foreign economic activity, competitiveness, international competitiveness, enhancement of international competitiveness, machine building industry, factors of international competitiveness, "Odessa Machine Building Plant"

ЗМІСТ

| | Стор |
|--|------|
| ВСТУП..... | 4 |
| РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ГАЛУЗІ МАШИНОБУДУВАННЯ..... | 7 |
| 1.1. Сутність та специфіка міжнародної конкурентоспроможності підприємств галузі машинобудування..... | 7 |
| 1.2. Фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємств галузі машинобудування | 15 |
| 1.3. Методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності галузі машинобудування | 19 |
| Висновок до розділу 1 | 24 |
| РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАТ «ОДЕСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»..... | 27 |
| 2.1. Загальна характеристика ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності | 27 |
| 2.2. Аналіз факторів впливу на міжнародну конкурентоспроможність ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»..... | 38 |
| 2.3. Аналіз сучасного стану міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» | 49 |
| Висновок до розділу 2..... | 59 |
| РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТО- СПРОМОЖНОСТІ ПРАТ «ОДЕСЬКИЙ МАШИНОБУДІВНИЙ ЗАВОД»..... | 61 |
| 3.1. Обґрунтування конкурентної стратегії ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»..... | 61 |
| 3.2. Організаційні заходи в підвищення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» | 72 |
| Висновок до розділу 3 | 84 |
| ВИСНОВКИ | 86 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ | 90 |

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сьогодні неможливо уявити діяльність машинобудівного підприємства без його виходу на міжнародний ринок. Кожна компанія прагне завоювати більшу частку ринку для збільшення прибутку та підвищення конкурентоспроможності. Успіх підприємств залежить від виходу на нові ринки збуту, не тільки місцеві, а й міжнародні. Будь-який бізнес має створювати міцні зовнішньоекономічні зв'язки та планувати свою діяльність для збільшення обсягів збуту та будувати довгострокові відносини з іншими країнами.

Досягнення високого рівня міжнародної конкурентоспроможності машинобудівних підприємств є одним з найважливіших завдань соціально-економічного розвитку країни. Успішне функціонування вітчизняних машинобудівних підприємств на зовнішніх ринках – це необхідна умова забезпечення економічної безпеки, підвищення рівня життя населення країни і успішної інтеграції України у світове економічне співтовариство.

В сучасних умовах міжнародний ринок характеризується високим динамізмом, гнучкістю і широкою диверсифікацією. Машинобудівним підприємствам для успішного функціонування необхідно враховувати особливості ринкової економіки, її зміни і підлаштовуватися під неї, висуваючи в якості пріоритетного завдання розвитку забезпечення своєї міжнародної конкурентоспроможності.

Внаслідок посилення конкуренції на зовнішніх ринках керівники машинобудівних підприємств повинні постійно відслідковувати динамічні зміни ринкових умов і застосовувати на практиці адекватні умовам конкуренції методи управління, прагнучи до поступального підвищення своєї міжнародної конкурентоспроможності. Тому формування ефективної стратегії розвитку підприємства в умовах міжнародної торгівлі є основою створення і зміцнення конкурентних позицій на світовому ринку. Таким чином, управління розвитком машинобудівного підприємства на основі аналізу його міжнародної конкурентоспроможності є досить актуальною і значущою проблемою

забезпечення соціально-економічного розвитку вітчизняної машинобудівної галузі.

Слід зазначити, що значний внесок у розвиток теоретичних та загально методичних основ конкуренції та міжнародної конкурентоспроможності зробили такі вітчизняні і зарубіжні вчені-економісти, як: Г.Л. Азоєв, С.Б. Алексєєв, І.В.Багрова, В.І. Блонська, С.М. Бондаренко, А.В. Бородін, І.Г. Брітченко, З.А. Васильєва, Є.В. Васильков, Л.Н. Воробйова, А.Д. Гришанова, І.В. Гуторова, Р.А. Довбуш, І.З. Должанский, Ю.А. Єгупов, В.Ф. Залунін, В.К. Збарський, О.М. Згурська, С.М. Зінчик, Ю.Б. Іванов, І.Г. Кадирус, С.М. Клименко, І.С. Ладунка, А.О. Левицька, М.Й. Малік, Ю.М. Мануйлович, А.В. Маренич, О.О. Масляєва, Р.В. Міхель, Т. С. Морщенок, М.О. Науменко, І.В. Нижник, Н.В. Осадча, В.Н. Парсяк, А.І. Пляскіна, С.А. Попов, М. Портер, Л.Є. Ревуцька, О.Є Россіхіна, І.М. Семенчук, А.О. Сітковська, Г.І. Скиба, А.А. Соболева, О.В. Солодка, Р.А. Фатхутдінов, Т.М. Халімон, І.В. Хлівна, Л.Ф. Чумак, О. В. Шляга, А.Ю. Юданов, О. Г. Янковий та ін. Проте складна економічна ситуація в країні в останні роки, політична нестабільність, відсутність досвіду конкуренції, невирішеність значної кількості прикладних проблем економічного забезпечення міжнародної конкурентоспроможності машинобудівних підприємств потребують проведення додаткових досліджень та обумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Метою роботи є дослідження міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод».

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- 1) визначити сутність та специфіку міжнародної конкурентоспроможності підприємств галузі машинобудування ;
- 2) з'ясувати фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємств галузі машинобудування;
- 3) розглянути методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності галузі машинобудування;
- 4) охарактеризувати ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» в якості

суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності;

5) проаналізувати фактори впливу на міжнародну конкурентоспроможність ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»;

6) оцінити сучасний стану міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»;

7) провести обґрунтування конкурентної стратегії ПрАТ «Одеський машинобудівний завод»;

8) розробити рекомендації щодо покращення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод».

Об'єктом дослідження в роботі є процес забезпечення міжнародної конкурентоспроможності машинобудівного підприємства.

Предметом дослідження в роботі виступають теоретичні основи та практичні заходи в підвищенні міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод».

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та визначених завдань в роботі використана система загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Так, методи ключових понять, порівняння, групування, індукції, дедукції були використані під час дослідження теоретико-методичних основ конкурентоспроможності підприємства галузі машинобудування. Економіко-аналітичний метод, методи вертикального та горизонтального аналізу, PEST-аналіз та SWOT-аналіз застосовані під час оцінки сучасного стану міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод». Системний підхід, наукова абстракція та узагальнення використані при обґрунтуванні шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод».

Практична значущість дослідження полягає у виявленні шляхів підвищення міжнародної конкурентоспроможності, які можуть бути впроваджені в практичну діяльність машинобудівних підприємств України.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» дозволяє зробити наступні висновки.

1. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства - це здатність підприємства створювати та реалізовувати продукцію, цінові й нецінові якості якої більш привабливі, ніж в аналогічній продукції конкурентів на зовнішньому ринку.

2. На сьогодні відсутня єдина універсальна оцінка конкурентоспроможності підприємства. При цьому можливість використання закордонного досвіду досить обмежена, оскільки пропонувані методики необхідно адаптувати до умов України. Класичною є методика оцінка конкурентоспроможності підприємства шляхом аналізу його слабких і сильних сторін. Можливим є застосування методу «еталону», або графічного методу.

3. Разом з внутрішніми проблемами, підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудування України стримується низкою зовнішніх чинників: неконтрольованим зростанням цін на комплектуючі матеріали, енергоресурси тощо; високим рівнем державної заборгованості; відсталістю законодавчої та нормативної бази; відсутністю чітких національних пріоритетів розвитку машинобудівної галузі. Тому машинобудівні підприємства зараз обирають шлях спеціалізації на виготовленні певних видів обладнання.

4. ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» - це одне з найстаріших машинобудівних підприємств південного регіону України, яке спеціалізується на виробництві гірничошахтного, гірничорудного та нафтопромислового обладнання, а також обладнання для залізничного і морського транспорту.

5. Підприємство активно здійснює експортну діяльність, ефективність якої має тенденцію до збільшення в 2017-2019 рр. На сьогодні в структурі реалізованої продукції 30 % приходить на ринки зарубіжних країн. Експортні операції підприємства здійснюються переважно з партнерами з країн СНД та Центральної Азії.

6. В процесі оцінки факторів впливу на міжнародну конкурентоспроможність ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» було застосовано PEST та SWOT-аналіз. В ході PEST-аналізу були розглянуті політичні, економічні, природно-географічні та соціальні фактори, які впливають на міжнародну конкурентоспроможність підприємства. До найбільш важливих слід віднести зміну законодавства, зміну курсу валюти, економічну нестабільність, обмеженість природних ресурсів, погіршення демографічної ситуації. Результати застосування SWOT-аналізу дозволили зробити висновок, що ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» має сили та можливості для укріплення своєї міжнародної конкурентоспроможності та підвищення ефективності господарської діяльності за рахунок росту, диверсифікації та проникнення на зовнішній ринок.

7. В ході аналізу сучасного стану міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» були порівняні економічні показники підприємства та його конкурентів, а також здійснено оцінку ефективності та конкурентних переваг. Проведений аналіз показав, що ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» має високий інтегральний коефіцієнт конкурентоспроможності, але в 2019 році цей показник значно скорочується і стає нижчим, ніж у основного конкурента.

8. До конкурентних переваг ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» слід віднести стабільний фінансовий стан та ефективність виробничої діяльності. Але за показниками ефективності організації збуту продукції та конкурентоспроможності продукції ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» програє своїм конкурентам.

9. В 2019 році коефіцієнт конкурентоспроможності стрімко скоротився – з 11,69 до 10,87, тобто на 0,82 пункти. Перед цим він був майже стабільним – з 2017 року по 2018 рік зріс на 0,02 пункти. Стратегія конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» має бути направлена на переведення коефіцієнта конкурентоспроможності з такого, що стрімко спадає до помірно спадаючого, а в ідеалі до стабільного та помірно

зростаючого.

10. Серед існуючих проблем можна виділити неоптимальну збутову мережу та недостатній рівень маркетингової діяльності, це приводить до того, що готова продукція залежується на складах і не реалізується, а це у свою чергу приводить до втрати прибутку та зниженню обіговості грошових коштів.

11. Для ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» обґрунтована конкурентна стратегія «змін», сутність якої зводиться до пошуку та розробки нових заходів підвищення міжнародної конкурентоспроможності, які до цих пір підприємством не використовувалися. З набору функціональних стратегій підвищення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» найважливіше значення має такий її різновид, як комунікаційна стратегія, що пов'язана з формуванням іміджу як важливої складової міжнародної конкурентоспроможності. Стратегія формування іміджу підприємства повинна базуватися на наступному алгоритму: розробка плану розвитку підприємства з урахуванням іміджевої складової; реалізація створеного плану; оцінка досягнутих результатів. Для формування сприятливого іміджу підприємству необхідно акцентувати увагу на двох складових: підвищити кадровий імідж та вдосконалити комунікаційний імідж. Підприємству слід звернути увагу на вдосконалення веб-сайту, оскільки він є важливим комунікаційним засобом, але фактично – малоінформативним. Також підприємству доцільно створити відповідні групи в соціальних мережах і постійно підтримувати та розвивати їх, розміщуючи інформацію про підприємство, про основні новини, про асортимент продукції тощо.

12. З метою покращення міжнародної конкурентоспроможності ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» у своїй діяльності доцільно використовувати елементи стратегічного управління. Портфель стратегій ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» повинен складатися з таких стратегій, як: стратегія зниження витрат на випуск продукції; стратегія централізованої диверсифікації виробництва; стратегія маркетингу; стратегія управління якістю та конкурентоспроможністю продукції; стратегія

синергізму; стратегія управління персоналом і трудовою мотивацією та стратегія зовнішньоекономічної діяльності. Використання цих стратегій дозволить поліпшити позиції ПрАТ «Одеський машинобудівний завод» на вітчизняному та світовому ринках машинобудівної продукції, а також дасть змогу сформувати конкурентні переваги за рахунок підвищення ефективності управління і чіткої визначеності цілей і напрямів діяльності, правильно розподілити наявні ресурси між сферами бізнесу підприємства, удосконалити діяльність всі підсистем підприємства і привести його конкурентний потенціал у відповідність з умовами, що склалися на міжнародному ринку машинобудування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт ПрАТ Одеський машинобудівний завод . [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://odmz.com.ua/> .
2. Офіційний сайт ТОВ "КОМПАНІ "ПЛАЗМА". [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://plasma.org.ua/> .
3. Офіційний сайт ТОВ "Унет". [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.unet.uz.ua> .
4. Ансофф А. Стратегический менеджмент. Классическое издание / И. Ансофф. – СПб.: Питер, 2011. – 545 с.
5. Белоусова Л. І. Вплив стратегічного управління та обраної стратегії на конкурентоспроможність промислового підприємства / Л. І. Белоусова, Н.О. Марченко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2016. – № 3. – С. 7–11.
6. Богацька Н. М. Сучасні методики оцінки конкурентоспроможності підприємства / Н. М. Богацька, Л. Р. Цинкобур // Молодий вчений. - 2017. - № 4. - С. 599-603.
7. Бойко О.В. Башинська М. І., Редьква О. З. Факторний аналіз індикаторів економічної безпеки машино-будівного комплексу країни. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2016. № 3 (25). С. 30–37.
8. Бондарчук М. Ю. Конкурентоспроможність суб'єкта малого бізнесу в роздрібній торгівлі: дис. канд. ек. наук: 08.00.04 / М. Ю. Бондарчук. – К., 2016. – 286 с.
9. Бугас Н. В. Управління конкурентоспроможністю підприємства в нестабільному ринковому середовищі / Н. В. Бугас, О. В. Босецька. // Ефективна економіка. - 2015. - № 11. – С. 40-46
10. Величко Є. І. Сучасні підходи до розуміння сутності поняття «конкурентоспроможність підприємства» / Є. І. Величко // Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. – 2015. – № 2. – С. 221–227
11. Галькевич М. В. Обґрунтування методики «оцінка за вартісними критеріями розвитку потенціалу конкурентоспроможності» для транспортних

- підприємств / М. В. Галькевич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2017. - Вип.14. - С. 50-55.
12. Давыдов А. Проблемы применения CALS-технологий для повышения качества и конкурентоспособности наукоемкой продукции / А. Давыдов, В. Барабанов, Е. Судов // ИТПП. – 2001. – № 1. – С. 44-51.
 13. Желуденко К. В. Стратегічне управління в забезпеченні конкурентоспроможності аграрних підприємств / К. В. Желуденко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2017. - Вип. 14. - С. 89-93.
 14. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.08.2013 р. № 406–18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
 15. Зінченко О. А. Забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємства шляхом удосконалення системи управління прибутком / О. А. Зінченко, Д. О. Павліщій, Д. С. Зінченко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2017. - № 4. - С. 81-84.
 16. Калюжна Ю. П. Основні фактори впливу на конкурентоспроможність підприємства / Ю. П. Калюжна // Вісник ДДФА. – 2014. – № 1. – С. 75–80.
 17. Кваша С. М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С. М. Кваша, Н. Є. Голомша // Економіка АПК. - 2006. - № 5. - С. 99-104.
 18. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. 6-те вид. перероб. та доп. Навчальний посібник / За ред. Козак Ю.Г., Сукач О.О., Бурлаченко Д.М. – К.: «Центр учбової літератури», 2020. – 268 с.
 19. Котелевець Д. О. Характеристика складових та факторів забезпечення конкурентоспроможності переробних підприємств в АПК / Д.О.Котелевець // Молодий вчений. - 2017. - № 5. - С. 635-638.
 20. Кривов'язюк І.В., Стрільчук Р.М. Діагностика кризового стану інноваційно активних машинобудівних підприємств на базі дискримінантної моделі. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 7. С. 454–465.

- 21.Криворучко О.С. Теоретичні аспекти конкурентоспроможності торговельних підприємств / О. С. Криворучко // Інноваційна економіка. - 2015. - № 2. - С. 95-100.
- 22.Латишева О.В. Основні тенденції розвитку, перспективи та можливості забезпечення сталого розвитку машинобудівних підприємств в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2017. № 1 (47). С. 82–88.
- 23.Миколайчук Н. С. Шляхи відродження конкурентоспроможності текстильних підприємств України / Н. С. Миколайчук // Економіка та держава. - 2017. - № 9. - С. 21-24.
- 24.Митяй О. В. Методичний інструментарій оцінки конкурентоспроможності підприємств агропромислового комплексу / О. В. Митяй // Інноваційна економіка. - 2015. - № 2. - С. 70-77.
- 25.Мних О.Б. Криза транспортного машинобудування в Україні і маркетинговий підхід до формування ринкової вартості машинобудівних підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 9. С. 77–86.
- 26.Нефедова О.Г. Механізм вибору конкурентної стратегії підприємства / О.Г. Нефедова // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2(14). – С. 117-120.
- 27.Нурмаганбетов К. Р. Методика оценки конкурентоспособности предприятия легкой промышленности / К. Р. Нурмаганбетов, Н.Д.Есмагулов // Организатор производства. – 2012. – №2. – С. 90–93.
- 28.Оснач О. Ф. Промисловий маркетинг. Навч. посіб. / О. Ф. Оснач, В. П. Пилипчук, Л. П. Коваленко. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 364 с.
- 29.Плотицина Т.М. Определение конкурентоспособности предприятия / Т.М. Плотицина // Вестник ТГТУ. – 2010. – Том 16. – № 1. – С. 205–211.
- 30.Пуцентейло П. Р. Конкурентоспроможність підприємства: методологія аналізу дефініції / П. Р. Пуцентейло // Інноваційна економіка. – 2015. – № 4. – С. 80–86.
- 31.Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учебник. / Г.В. Савицкая. – М.: ИНФРА–М, 2014. – 425 с.

- 32.Савченко С.М. Конкурентоспроможність українського машинобудівного комплексу на зовнішніх та вну-трішніх ринках. Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. 2011. Вип. 29. С. 231–242.
- 33.Сапрун Г.Г. Розробка моделі управління конкурентоспроможністю експортно-орієнтованих підприємств / Г. Г. Сапрун // Молодий вчений. - 2017. - № 3. - С. 830-836.
- 34.Сачинська Л. В. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства / Л.В. Сачинська // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 3(3). – С. 240–243.
- 35.Сіваченко І. Ю., Козак Ю. Г., Логвінова Н. С. та ін. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств: Кредитно-модульний курс: Навч. автор: ДГ Лук'яненко - 2010
- 36.Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит (пер. с англ.), отв. ред. Л.И. Абалкин. – М.: Наука, 1993. – 570 с.
- 37.Смолін І. В. Стратегічна конкурентоспроможність підприємства: змістовні імперативи та критерії оцінювання / І. В. Смолін // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – № 12. – С. 229–238.
- 38.Страшинський В. І. Теоретико–методологічні підходи до визначення понять «конкуренція» та «конкурентоспроможність підприємства» / В.І.Страшинський // Стратегія розвитку України. – 2015. – № 2. – С. 172–176.
- 39.Ткаченко А. М. Підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств за рахунок ефективності використання трудового потенціалу / А. М. Ткаченко, В. В. Сепета // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2017. - № 4. - С. 186-191.
- 40.Трайкун Ю. М. Вплив логістики на конкурентоспроможність підприємства / Ю. М. Трайкун, Н. Є. Муромець // Молодий вчений. – 2016. – № 1(1). – С. 178–181.
- 41.Тютюнникова С. В. Управління міжнародною конкурентоспроможністю

- підприємства: конспект лекцій / С. В. Тютюнникова, Л. О. Мельнік. – Х.: ХДУХТ, 2010. – 186 с.
42. Уханова І. Міжнародна конкурентоспроможність Одеського регіону: стан та перспективи підвищення / І. Уханова, О. Бондаренко // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. - 2016. - № 7. - С. 94-112.
 43. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Р. А. Фатхутдинов. – М.: ИНФРА-М. – 2000. – 312 с.
 44. Халімон Т. М. Вплив фінансових чинників на підвищення конкурентоспроможності підприємства / Т. М. Халімон // Облік і фінанси. - 2017. - № 2. - С. 127-132.
 45. Хріпунова Є. О. Конкурентоспроможність підприємства та конкурентоспроможність продукції: взаємозв'язок та відмінності / Є. О. Хріпунова // Управління розвитком. – 2014. – № 15. – С. 54–56.
 46. Чередніченко О. О. Оцінка конкурентоспроможності продукції сільськогосподарських підприємств молочної галузі / О. О. Чередніченко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. - 2013. - Вип. 181(6). - С. 237-245.
 47. Шарко В. В. Забезпечення конкурентоспроможності підприємства роздрібною торгівлю / В. В. Шарко, М. С. Гавенко // Молодий вчений. - 2017. - № 4. - С. 788-793.
 48. Шиманська Л. М. Оцінка впливу характеристик зовнішнього ринку на конкурентоспроможність продукції підприємства / Л. М. Шиманська // Наука й економіка. – 2013. – Вип. 4. – С. 338–342
 49. Янковий О. Г. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення / О. Г. Янковий. – Одеса: Атлант, 2013. – 470 с.
 50. Яременко О. Ф. Конкурентоспроможність підприємства як необхідна умова стійкості розвитку / О. Ф. Яременко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 4. – С. 43–46.
 51. Яцковий Д. В. Сучасні методики оцінки конкурентоспроможності

підприємства / Д. В. Яцковий // Вісник соціально–економічних досліджень.
– 2013. – Вип. 4. – С. 183–188.